

niet te duchten.
als zoodanig
protest. Hij wil
vrijheid laten,
het koninkrijk
n.

elijk het poli-
heid, die qua
zijn, dan zal
HIER tenslotte
een vrijbrief,
onder vóór-
of en politiek,
manskunst, dat
wee elkaar niet

niets, dat ook
even kon voor
nageren.
rekers schieten,
endom en dief-
eorieën verkon-
rtende tyrannie
inmiddels zelf
wel kwaad is,
zelf de groot-

oor „de Kerk”,
haar gevorderd,
ste communist
sme” te hebben
oord Gods” te
idigen zin, op
en tegen een
ijk, toch dozen
tel den mond

zijn.
osten over den
jongste daden.
optreden, hoe-
langende, prin-
legen den niet-
een niet-chris-

itiek heeft men
e gelegenheids-
ds slaapmiddel
en eerlijk tellen
ten.

komt er alleen
met de ideeën
lamlendigheid,
r „ongevaarlijk-
dragers maar
sof de „onge-
anders bij een
en-Miskotte niet
en défaitistisch
gandatocht der
g, zooveen aan-

c, die komt er
hier weer eens
s der Gerefor-
oninkrijk Gods,
edenis en haar
hwording des
de sufficientie
en openbaring,
ler scheppings-
an het kennen-
Christus, ook in
jd, het gansche

komt er onder
terniseeren met
es uit het bui-
te burgers (en
zoomaar een
i het „konink-
poral onder de
et hebben kull-
len zeer voor
Zij wilden den
on zoolang de
ege van Dr A.
lden staan, en
oto.

i wordt slechts
ae niet vergis,
„strijd” in on-
stelijkt”, of al-
ieken rommel,

die lieden ook
de wegloopers,
lijken, en ver-
krijk der heme-
oo „in de bin-

binnenkamer-
ór hadden.
dat Godsdienst
of dat Kierke-
gelovende

als ridder der oneindigheid, en dus der eenzaam-
heid, der binnenkamer, maakt dat verschil?

Hebben sommige volksleiders niet te veel in
„chema's gedacht? Thorbecke heeft zijn duizen-
den verslagen, maar Kierkegaard, Barth, Thur-
neysen hun tienduizenden.

En onder de bedrijven van dien slag door wrijft
Dr J. G. Geelkerken zich de handen over een
hupschen uitval van de Heeren Haitjema-Miskotte
contra Dr H. Colijn en nog een ander.

Hoe zei Victor Hugo 'toek al weer?

Mur, ville et port,
Asyl de mort,
Tout dort.

Maar dan eerst nog even een house-party natuur-
lijk. Daar wordt de laatste kwestie afgezworen,
en het koninkrijk der hemelen in de binnenkamer
opgeborgen.

Van Thorbecke tot Geelkerken-Miskotte-Buskes.
En Mussert, en zoo.

O, Dr Abraham Kuyper!

K. S.

Pluriformiteit der kerk en epigonisme. (III)

In de eerste plaats zouden we dus trachten
aan te toonen, dat Prof. Hepps beroep op Calvijn
hier niet ter zake doet.

Prof. Hepp beweert, dat de „leer der plurifor-
miteit der kerk” — zij het dan nog niet in weten-
schappelijken vorm — bij Calvijn gevonden wordt.
„De gedachte zelf wordt door hem (Calvijn) niet
ondubbelzinnig voorgestaan”. In de onderstelling,
dat hier een schrijff- of zelfoutje ingeslopen is,
en dat dus Prof. Hepp het omgekeerde bedoelt
van wat er staat, lezen we dan belangstellend
verder.

Prof. Hepp verwijst naar Calvijns Institutie. Vol-
gens hem staat de zaak zóó: „Nadat Calvijn de
eigenschappen van de onzichtbare
kerk heeft uiteengezet, komt hij tot de zicht-
bare kerk (ecclesiae facies)”. Dit is de eerste
opmerking van Prof. Hepp. De hoogleeraar trekt
dus een scheidslijn op de door hem hier
aangewezen plaats (Inst. IV, 1, 9), en constateert,
dat wat vóór die streep ligt over de eigen-
schappen der onzichtbare kerk gaat, en
wat daar achter ligt, handelt over de zichtbare
kerk (ecclesiae facies, gelijk Prof. Hepp zelf ci-
teert uit den aanhef van IV, 1, 9).

Reeds deze opmerking van Prof. Hepp evenwel
wijst op een al te vluchtige lezing — dezen keer —
van Calvijns Institutie. Immers, wie Calvijn rustig
nagaat, bemerkt, dat de hier door Prof. Hepp
getrokken scheidslijn slechts fictief
is. Ook in hetgeen vóór die scheidslijn ligt, han-
delt Calvijn over de zichtbare kerk.

Reeds had daarop Prof. Hepp kunnen opmerk-
zaam worden, als hij erop gelet had, dat de door
hem geaccentueerde plaats, IV, 1, 9 zegt, dat
„hieruit”, d.w.z. uit hetgeen vlak voorafgaat, de
„gedaante” der kerk (ecclesiae facies) voor onze
oogen „ontstaat”, eigenlijk staat er: geboren
wordt, („nascitur”). En vervolgens, dat ze dan
ook voor onze oogen duidelijk oprijst. M.a.w.
de openbaring van de kerk, haar zichtbaarwording
in geconsolideerden vorm, haar verschijning onder
vaste gedaante en met noteerbaar adres, die wordt
mogelijk gemaakt, en ons aanwijsbaar gemaakt,
door datgene, wat in den vlak aan dezen zin voor-
afgaanden volzin opgemerkt is.

En wat is er nu door Calvijn opgemerkt in den
vlak voorafgaanden zin?

Niets anders dan dit, dat Christus ons ken-
merken gegeven heeft, waardoor wij de kerk
(zoo vertaalt Dr Sizoo, we kunnen echter ook
vertalen: het lichaam van Christus, ipsius) kun-
nen kennen. „Kenmerken”; — zijn dat hier soms
min of meer flauwe kenmerken? Vage noti-
ties? Spóren van geloof, van goede werken,
aspiraties naar God, of wat meer den aan-
hangers van de pluriformiteitsleer zal kunnen en
op hun standpunt ook móeten genoegzaam zijn,
om ergens „nog” iets van de kerk te ontdekken?
O neen, o neen, zegt Calvijn. Want omdat de Heere
IV, 1, 8) heel goed wist, dat de kennis van de
kerk (of van Christus' lichaam) noodzakelijk
was voor onze zaligheid, en de kennis van
die kerk als het lichaam van Christus zelf dus
geen zaakje is van wetenschappelijke interesse,
of van christelijke Realpolitiek, of van fusieplan-
netjes, maar van zaligheid, daarom heeft Hij
de kennis van die kerk ons met des te „ZEKER-
DER” kenteekenen toevertrouwd (zoo vertaalt ik
liever, dan met Prof. Sizoo: „aangeprezen”).

Hier leggen we dus even vast, dat Calvijn juist
op dit voor Prof. Hepp zoo gewichtige punt in
zijn betoog blijkbaar niet ertoe neigt, een beetje
tolerantie te gebruiken, en zoo den „ruimen” kant
op te gaan in het toekennen van het praedicaat
van kerk aan bepaalde vergaderingen, maar dat
hij juist op diezelfde plaats er den vinger op
legt, dat Gods voor onze zaligheid werkzame
openbaringspaedagogie ons de kenmerken („no-
tae”) der kerk des te gewisser, des te zéker-
der, des te óndisputabeler heeft leeren ken-
nen, naarmate Hij wist, dat het hier een zaak is
van zaligheid, hetwelk is, overgezet zijnde, van
leven of dood. Niet van tactiek, of kerk-
politiek.

En dit klemt te meer, omdat — gelijk we reeds
opmerkten — Calvijn óók in het vóór Prof.
Hepps gedachtenstreep liggende gedeelte over de
kerk in haar ZICHTBAARwording gehandeld
heeft. Het is ons een raadsel, hoe Prof. Hepp
kan schrijven, dat in IV, 1, 9 Calvijn de pen op
het papier zet, NADAT hij de eigenschappen der
ONZICHTBARE kerk heeft „uiteengezet”. Want
alles wijst er op, dat Calvijn ook in de hoofd-
stukken IV, 1, 1—8 de kerk teekent naar haar
zichtbare openbaarwording, haar zichtbaar op-
trekken naar buiten.

Reeds hieruit blijkt dit, dat hij in het IVe boek
handelt over de uitwendige middelen of
werktuigen, waardoor God ons noodigt tot
Christus' gemeenschap, en ons daarin houdt.
„Middelen” en „werktuigen”, zeiden we; Prof. Si-
zoo verbindt die twee woorden tot één: „uiterlijke
hulpmiddelen”. Calvijn zelf spreekt van „media”
(middelen) en „adminicula”, d.w.z. werktuigen,
steunsels, stutten, iets, wat houvast geeft, waar
men praktisch mee werken kan. Heel het na
dezen titel volgende betoog zal dus niet daar-
toe strekken, dat men — naar de gewoonte der
pluriformiteits-aanhangers — die „middelen en
werktuigen” — onder welke de kerk in de eerste
plaats — ziet verglimmen, en vervagen, en ver-
bleeken, doch precies omgekeerd, dat men er mee
werken kan, dat men er zich op verlaten
kan, dat men zeggen kan: dit en dat heb ik
daaraan.

En dan komt vervolgens de ondertitel van hoofd-
stuk I: „over de ware kerk, met welke wij ge-
meenschap moeten oefenen (colenda), omdat zij
de moeder van alle geloovigen is”.

Al wat dus daar volgt, zoowel wat vóór als na
die streep ligt, handelt niet over een vergadering,
die ons, (nadat wij van ongereformeerden een
soort van phaenomenologische ken-methode heb-
ben overgenomen) in haar veelvormigheid het
recht zou geven, om te zeggen: het is nonsens,
het is epigonistisch, het is simplistisch, te tornen
aan de leer der pluriformiteit, „volgens” welke
„er naast die, waartoe wij zelf behooren,
nog andere ware kerken” „moeten”
„kunnen bestaan”. O neen. Want, afgedacht
van wat wij zoo langs onzen neus weg opmerken,
dat in den laatsten volzin (uit Prof. Hepps eigen
pen gevloeid) hier heelemaal niet van de plu-
riformiteit der (ware) kerk, doch van de plu-
raliteit (meervoudigheid) der „ware kerken”
sprake is (hetgeen m.i. heel het betoog omver-
werpt feitelijk ik zeg: afgedacht daarvan, valt er
op te wijzen, dat Calvijn boven al zijn volgende
hoofdstukken, vóór en na de door Prof. Hepp
getrokken streep, eenvoudigweg schrijft: „Over
de ware kerk”. Kort en krachtig. De plu-
riformiteit (meer-vormigheid), noch de onder-
dezen naam door Prof. Hepp in feite binnengesmok-
kelde „pluraliteit” (meervoudigheid) van ware
kerken liggen hier uitgedrukt. In Calvijns titel
zijn ze onbekend.

En als we dan na dien titel eens lezen, wat in
IV, 1, 1—8 (dus vóór de bekende „streep”) staat,
dan blijkt, dat er telkens weer sprake is van de
concrete kerk, gelijk ze optreedt in het zichtbare,
concrete leven.

Bewijzen?

Met genoeg.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Skandinavische romans.

I.

Ingeborg Möller, „Zonneheuvel”. „De Zwer-
ver”, „Zondvloed”. Uitg. van N.V. G. J. A.
Ruy's Uitg. Mij., Zutphen.

Meer dan eens heb ik in deze rubriek geschreven
over de nieuwere Skandinavische romankunst,
over boeken van Sigrid Undset, Jane Oterdahl,
Peter Egge, Jacob Paludan, Jörgen Falk Rønne,
Hans Olesen Lokken, Carlsen Skjöldt, e.d. auteurs.

Daarbij kwam telkens naar voren het verschijs-
sel, dat over 'algemeen de sfeer van deze romans
aan de onze verwant is. Dikwijls zijn ze van
religieuze geest en positieve strekking en stellen
zich tegenover de vraagstukken van het leven zoo,
dat ze onzerzijds erkenning en waardeering ver-
dienen. Er zijn zeker verschillen — ik heb die
bij herhaling aangewezen — maar veelal wegen
daartegen op elementen van diep geestelijk leven
en mystieke vroomheid, die een getuigenis zijn
van bijzondere kracht.

In den laatsten tijd zijn weer enkele proeven
van dit soort aan de breede reeks toegevoegd en
het zijn deze boeken, die ik in een paar artikelen
onder de aandacht van onze lezers wil brengen.

Door Mevr. H. ter Linde—Ledeboer vertaald,
verschenen achtereenvolgens de drie deelen van
den roman-cyclus van Ingeborg Möller, „Zonne-
heuvel”, „De Zwerper”, „Zondvloed”.

Samen brengen ze een familiegeschiedenis, of

beter, de geschiedenis van verschillende menschen,
die door geboorte of huwelijk tot één familie
behooren.

Al dadelijk is dit een typisch Skandinavische
stof. Het motief der breed uitgewerkte en telkens
vervolgde familiehistorie is in de Skandinavische
romanliteratuur zeer gewild. Sigrid Undset gaf
daarvan voorbeelden met haar driedeelige-serie
over Kristin Lavransdóttir, en twee deelen over
Olav Audunszoon, Jane Oterdahl met „De Fa-
milie Kruse”, Peter Egge met „Hansine Solstad”
en „Halvard Grönvold”, — en zoo is de roman-
trits van Ingeborg Möller het verhaal van Job
Sveiningszoon en zijn nakomelingen.

In den regel graven deze boeken van familie-
historie in de Skandinavische literatuur dieper
dan verhalen zonder meer. Ze geven veel aandacht
aan de omgeving van plaats en tijd; ze stellen
het gebeuren tegen den achtergrond van zeden,
gewoonten, verhoudingen, en belichten 'tverband,
vooral ook het psychisch verband, dat er tusschen
deze en de levensomstandigheden der menschen be-
staat. En vooral, ze geven een beeld van de
religieus-geestelijke houding als vrucht van cul-
tuur en volksnatuur. Dat alles brengt in de aan-
schaukeling der familie-feitelijheden relief.

Weer herhaal ik: er zijn tusschen onze mentali-
teit en die van deze boeken verschillen. De Skan-
dinavische sfeer kleurt ze met een geheel eigen
tint. En, omdat meestal de bewerkte stof uit een
ver verleden dateert, is er dikwijls een niet te
ontkennen ruwheid van optreden en ruwheid van
zedes. De eerbied voor leven en eigendom, de
morele inzichten, de levensstroom zijn andere, ge-
heel andere zelfs, dan die, waaraan wij gewend
zijn, en, daarmee in directe betrekking, ook is de
religieuze geest anders den de onze.

Maar men zou stellig aan de boeken en hun
beteekenis te kort doen, zoo men alleen die ver-
schillen zag en niet óók den anderen kant. Bij
de beoordeeling van dit genre boeken dient men
allereerst te bedenken, dat de Skandinavische
familie-romans een categorie-op-zichzelf vormen en
dat ze als zoodanig moeten worden beschouwd.
Ze zijn spiegels, scherp gestelde spiegels soms
(men denke aan „Kristin Lavransdóttir”), van
een volk en zijn gaardheid, van een tijd en zijn
cultuur.

Die spiegelende beteekenis hebben ook de ro-
mans van Ingeborg Möller.

Ze vertellen van de bewoners van het Aurdal,
in de tweede helft der 18e eeuw, rondom de
centrale figuur van Job Sveiningszoon, die er
gekomen is om zijn bruid te werven en er is
gebleven.

Er is in de drie deelen van het verhaal natuur-
lijk allerlei gebeuren, en veel van dat gebeuren is,
zooals ik al zei, rauw. Doodslag, hetzij met opzet,
hetzij in een wilde vechtpartij, twist, minnenjd,
brute harstocht, vormen telkens de schakels van
een verhaal-keten en door hun veelvuldigheid
stempelen ze de menschen en hun omgeving.

Maar nu is er temidden van die ruwheid Job
Sveiningszoon, de schoolmeester-boer van den
„Zonneheuvel”. En met hem is er, tegenover de
donkerheid en het bijgeloof, de broedertwist en
verwanten-moord, de felle gistingen onderling, de
andere geest: die van geloof en liefde, van
lijdzzaamheid en hulpvaardigheid, van vergevens-
gezindheid en blijmoedig vertrouwen. Job is een
vroom man, wiens lied nooit zwijgt, zelfs niet
in de zorgelijkste omstandigheden, en wiens kracht,
die de kracht is van het geloof en het gebed,
nooit bezwijkt. Daarom kan hij veel voor anderen
zijn en wordt hij als vanzelf de goede genius van
het dal. Het eerste deel van de serie „Zonneheuvel”
teekent hem in die lichtende beteekenis; te duide-
lijker, omdat er in zijn eigen gezinsleven zooveel
verdriet en smart geleden wordt, ook, omdat het
andere, het Satanische, hem niet bespaard blijft.
En de invloed van zijn woord en werk wordt ge-
zien in het dal, zoolang hij leeft.

In het tweede deel is zijn kleinzoon, Kristen,
de hoofdpersoon. Hij is de onechte zoon van
Jobs dochter Raghild. De vader, haar verleider,
behoort tot een geslacht van woestelingen en bru-
ten: ze zijn zelfs „bloeddrinkers” (drinkers van
dieren- soms menschenbloed, waardoor ze in een
soort delirium-toestand geraken). En nu komen
in dezen Kristen de twee lijnen samen, die van Job
en die van de bloeddrinkers, die van het licht en
van de donkerheid, die van goed en kwaad. In
hem wonen beide geesten, en daarom wordt hij
verscheurd door onrust, onvrede, moeite. Zijn ge-
schiedenis, die van den „Zwerper”, is de historie
van voortdurende antithese: hij kan stil zijn en in
zijn zacht vioolspel verloren, en mateloos woest,
een vechter, een bloeddrinker: hij kan denken
en spreken over God, naar wat hem geleerd is,
en hij kan van zich slingeren alle hoogere en edele
gevoelens en gedachten: het Goddelijke en het
Satanische, de twee elementen van heel het ge-
beuren in 't Aurdal, doen zich, in felle worsteling,
in en aan hem gelden.

Zijn goede genius is Gunnhild, die de liefste
en beste leerlinge van zijn grootvader was en die
grootvaders geest voortdraagt onder de dalbewo-
ners, maar bijzonder in den familiekring. Zij is
trouwens ook de erfgename van Jobs aartsvader-

lijken zegen. In de donkerste en moeilijkste oogenblikken van Kristens geslinderd leven is ze zijn troost: ze spreekt hem dan ook van God, van zonde, van genade. Als hij, na een heftige vechtpartij, waarin hij Gunnhilds vader heeft gedood (niet met opzet echter), tot dwangarbeid wordt veroordeeld, is het Gunnhild, die zijn sombere, donkere ziel tot rust weet te brengen. Zelfs wil hij zijn bloed offeren, om zoo de bloedschuld van zijn geslacht te verzoenen. Maar Gunnhild wijst hem er op, dat er slechts Eén is, wiens bloed verzoening teweegbrengen kan.

En dan gaat hij, terwijl zij intrekt bij Kristens tante en daar de geboorte afwacht van haar en Kristens kind. De tijd van wachten is voor haar gekomen, waarvan reeds de oude Job heeft gesproken, toen hij zei, dat in haar leven het wachten langer zou zijn dan bij eenig ander in het Aurdal, maar dat God haar dat wachten leeren zou. En onder dat wachten is ze sterk, als ze Kristens in de gevangenis bezoekt, als ze haar zaken beheert, als ze in nieuwe familie-moeilijkheden gemengd wordt. Sterk, omdat God haar sterkte is, omdat ze leeft uit het geloof, dat „Zonneheuvel“ altijd heeft overglansd.

Het derde boek, „De Zondvloed“ zet de geschiedenis van Kristens en Gunnhild voort. 'Ontleent zijn titel aan een ramp, die het Aurdal geteisterd heeft, een zondvloed, die hoeven en menschen heeft verzwolgen (ook Gunnhilds broer en Kristens tante) en die men ziet als een Godsoordeel over de zonde en de schande der dalbewoners. Maar ook in figuurlijken zin is er sprake van een zondvloed, een waterstroom van schuldbesef en donker lijden, die over Kristens en Gunnhild komt.

Tijdens Kristens verblijf in de gevangenis is Gunnhild hem trouw gebleven: zij ziet zich in Gods weg. Als de tijd van zijn arrest lang verstreken is, en ze nog altijd niets heeft gehoord, reist ze naar de verre stad, waar hij zijn moed: een tocht van vele ontberingen en moeiten. En dan verneemt ze dat hij is vertrokken naar Bergen. Gunnhild maakt dan een periode van zware depressie door, waarin ze worstelt met God. Maar haar geloof zegeviert, en verdiept en gelouterd, stil in innerlijken vrede, wacht ze verder Gods tijd af. Die komt, als in het dal de predikanten van Hans Nielsen Hauge's beweging ingang vinden. Zij hebben Kristens ontmoet, weten van zijn zonde, maar ook van zijn bekeering, nadat hij door een diepen weg is gegaan, geestelijk en lichamelijk. En door hun bemiddeling komt Kristens naar het Aurdal terug, een veranderd man, een boeteling, maar ook een gezegende. Zijn huwelijk met Gunnhild wordt dan spoedig voltrokken.

Sterk is in dit derde boek het religieuze element: de mystiek van de revival heeft het geheel doortrokken. Maar het brengt ook de diepte in de zielsgeschiedenis van de beide menschen, omdat het de tegenstelling van zonde en genade, die de eigenlijkheid is van beider leven, in haar groote kracht doet uitkomen.

...

Ik zei hierboven, dat de betekenis van den familieroman der Skandinavische literatuur is, dat hij is spiegel van een volk en zijn geaardheid, van een tijd en zijn cultuur. Uit wat een overzicht van de drie deelen van Ingeborg Möller

te zien geeft, blijkt dat ook voor deze romans te gelden: spiegels van het Noorsche volk in zijn aard en wezen, spiegel van den tijd en de 18-eeuwse cultuur. In dit verband is het tekenend, dat de beweging van Hans Nielsen Hauge, den revivalist der Noorsche dalen, in den breedte in het derde deel wordt beschreven. Daarom hebben ze ook als literaire verschijnselen hun waarde.

En naar mijn meening kunnen ze ook in onzen christelijken kring hartelijk ter lezing worden aanbevolen aan ieder, die de sfeer van tijd- en cultuurspiegelende boeken kan verstaan.

C. T.

VRAGEN VAN GEESTELIJK EN ZEDELIIK LEVEN

De staat van de ziel des geloovigen na den dood.

Een onzer lezers doet me een vraag over den staat van de ziel des geloovigen, aanstonds na het verscheiden uit dit leven, of over wat we kortheidsshalve doorgaans noemen „den staat der afgescheidenheid“ of „den tusschentoestand“.

Een onderwerp, dat in alle tijden de gedachten van wie in Christus gelooven, heeft bezig gehouden, en dat wel méér mocht doen dan doorgaans het geval is.

Dan het geval is óók en vooral in onze dagen. Want wie acht geeft op wat onder de christenen alzo onderwerp van gesprek is, moet met droefheid constateeren, dat de inhoud onzer christelijke hope blijkbaar weinigen bezig houdt.

Het leven van nu neemt de geesten, ook onder degenen die God vreezen, zóó in beslag, dat er schier geen plaats blijft voor het toekomstige.

Van het „grijpen naar het eeuwige leven“ waartoe de Apostel zijn zoon Timotheüs zoo nadrukkelijk vermaande, valt, helaas, al te weinig te bespeuren. En wie zal zeggen, voor hoe groot een deel dit oorzaak is van 't gemis van blijdschap, van moed en veerkracht, waarover we te klagen hebben. Ook van de wereldgelijkvormigheid die hand over hand toeneemt. Want de christelijke hope — óók een deel van de geestelijke wapenrusting des geloovigen, naar Ef. 6 — is een der machtigste verweermiddelen tegen de zuigkracht der tegenwoordige wereld.

Daarom deed het me genoegen, ook over dit onderwerp eens een vraag te ontvangen.

Overigens geeft de vraag geen aanleiding om er breedvoerig over te handelen.

Want ze is niet in het algemeen gedaan. Trouwens, in dat geval zouden we hier ook geen ruimte vinden om haar te beantwoorden.

Ze geldt alleen de verhouding van de ziel eens geloovigen onmiddellijk na den dood tot de gelukzaligheid.

Vrager is van oordeel, gelijk hij schrijft, „dat de ziel, na haar verscheiden uit het lichaam, geborgen wordt door God, en dus van het stoffelijk lichaam ontdaan, voortleeft zooals ze hier op aarde leefde, met dit verschil, dat ze geen stoornis meer ondervindt van het lichaam en van de zondige omgeving in dit leven“.

dat alle deelnemers voorbij den ouden mageren man defileeren om dezen de hand te drukken. Wat zal hij doen? Stilletjes er vandoor gaan? Hij hoopt half dat de burchtheer, beu van al het handen geven, hem niet zien zal.

Maar, jawel! Hoe groot is z'n ontsteltenis als hij hem een stap in zijn richting ziet doen en hem de bleke, madere handen toesteken.

— Mijnheer, ik dank u!

De jonge man maakt een diepe buiging.

— Ik dank u, herhaalde hij, hem aanziende tot in het diepste van zijn wezen.

— Mijnheer, begon hij weer, toen ik u zoo even zag bij het stoffelijk overblijfsel van mijn geliefde zuster, heb ik gedacht, dat de eer van uw tegenwoordig zijn, ons misschien was te beurt gevallen door een of andere familie-relatie... dat uw naam...

De grijsaard put zich uit in onderstellingen en naarmate het blijkt, dat hij verkeerd geraden heeft, komt op zijn gezicht de extatische uitdrukking van een mateloze voldoening. De jonge man aanvaardt de uitnodiging om de nacht op het kasteel door te brengen. Eigenlijk tegen zijn zin. Wat moet hij doen met dien wonderlijken man, in die omgeving waar de rouw nog zweeft om alle dingen? Is hij op een voetreis om de gevangene te zijn van een zonderling met wien het meest pure toeval hem in aanraking heeft gebracht? Een zonderling die telkens een traan wegveegt als hij hem aanziet, en wiens handdrukken steeds hartelijker worden?

Maar het avondmaal is zóó voortreffelijk, het dienstpersoneel zóó vol ijver, de omgeving zóó oud, belangwekkend, dat hij vrede neemt met zijn zeldzaam lot.

Het kasteel, waarin hij terecht is gekomen, is in de dertiende en veertiende eeuw het hoofdkwar-

In de meening van anderen „dat de ziel van stonden aan het hallelujah zingt voor den troon Gods en alleen nog maar wacht op de volmaakte zaligheid die op den dag der dagen geopenbaard zal worden“, kan hij zich niet vinden.

Hij vraagt nu, of hij hierin dwaalt.

Nu is dwalen nooit iets om iemand geluk mee te wenschen, maar, als onze inzender oprecht gelooft in den Heere Jezus Christus als zijn Zaligmaker, mag ik er hem van harte geluk mee wenschen, dat hij meer bezit dan hij zelf weet. Dat zal hem ook spoedig duidelijk worden, als hij begint met zich los te maken van eigen voorstellingen en van andere opvattingen, om zijn licht te zoeken waar het alleen te vinden is: in het Woord Gods. Laten we er ons toch aan gewennen, dat te doen bij al onze vragen. We zullen dan tot de ontdekking komen, dat het antwoord veel dichterbij ligt dan we dachten.

Ik heb in dit geval ook niets anders te doen dan even de Schrift op te slaan. En ik bepaal me dan tot de Schrift des Nieuwen Testaments.

Niet, dat ook het Oude Testament geen licht geeft over den staat der ziel aanstonds na het sterven — maar in overeenstemming met heel den gang der openbaring, is het ons, vooral op dit punt, veel overvloediger ontstoken in het Nieuwe.

En daarin wijs ik dan op de volgende uitspraken. Eerst op die van den Heere Jezus Christus, in Zijn woord tot den boetvaardigen moordenaar aan het kruis: „Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn“ (Lukas 23:43). Een woord, dat eigenlijk reeds alles beslist.

Want dat het Paradijs, waaraan Jezus dacht, in den hemel te zoeken is, blijkt duidelijk en uit het feit, dat Jezus wist, naar zijn menschelijke ziel, bij het sterven tot God te zullen gaan („Vader, in Uwe handen beveel ik mijnen Geest“) en uit wat de apostel Paulus in 2 Cor. 12:4, vergeleken met vs 2, daarvan zegt.

Verder wijs ik op den uitroep, waarmee Stefanus stierf: „Heere Jezus, ontvang mijnen geest“ (Hand. 7:59); op het saamvallen van het „uitwonen uit het lichaam“ en het „inwonen bij den Heere“, zooals dat blijkt uit 2 Cor. 5:8; op de zielen der martelaren, die na hun dood „onder het altaar“ zijn, in den hemel (Openb. 6:8); en, om nu maar niet meer te noemen op het „zalig zijn de dooden die in den Heere sterven, van nu aan — (d.w.z. van het oogenblik van hun sterven af — Openb. 14:3).

Uit deze schriftuurplaatsen zal vrager duidelijk zijn, dat de ziel van wie in Christus ontslaapt, aanstonds bij haar verscheiden uit dit leven tot Christus gaat, om in Zijn gemeenschap en in de volle gemeenschap Gods al dadelijk de zaligheid te smaken, die in den dag der opstanding, door de verheerlijking des lichaams, volmaakt zal worden.

Juist, zooals onze Heidelb. Catechismus het zoo onnavolgbaar schoon belijdt in Zondag 22, als daar op de vraag: Wat gelooft gij van de wederopstanding des vleesches? het antwoord volgt: Dat niet alleen mijn ziel na dit leven van stonden aan tot Christus, haar Hoofd, zal opgenomen worden, maar dat ook dit mijn lichaam, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met mijne ziel vereenigd en aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zal worden“.

Een antwoord, dat ook hierom zoo kostelijk is, omdat het, door met dat „tot Christus, haar Hoofd“ ons den grond der hope die de Schrift ons

tier geweest der Tempeliers. Een onderaardsch verzuif is de schatkamer geweest waarin zij het goud bewaarden, dat indertijd de hebzucht van Philippe le Bel dèrmate opwekte, dat hij in een monsterproces alle tachtig tempelridders tot de brandstapel deed veroordeelen. Van een der tempelridders is de oude man, Monsieur de Vauvert, de laatste nakomeling. Dikke boeken over die aloude, doorluchte en door lijden geheiligde orde, en over het proces dat de vernietiging over haar bracht, heeft de oude edelman nog in menigte. Als een grijsaard die jaren achtereen in volstrekte eenzaamheid heeft geleefd, hangt hij met heel zijn hart aan het verleden, dat hij niet anders ziet dan in de gouden glansen van stervend getij en ondergaande zon, en dat zijn edelmoedig hart bekrant met heldeneer en ridderdeugd. Voor hem zijn de middeleeuwen het onvergelykelijke tijdperk van geloof en van saamhoorigheid. Geloof, liefde tot God, Saamhoorigheid, liefde tot den naaste. Alle redeneringen welke de jonge student, die zijn geschiedenis goed kent, telkens geneigd is tegenover de geschiedbeschouwing van zijn ouden gastheer te stellen, bezwijken voor diens enthousiasme. De torenkamer, waarin de gast zijn intrek heeft mogen nemen, raakt vol van dikke, in perkament gebonden, stoffige boeken, waarin de wonderbare odysee van de Graal en de ridders van de ronde tafel.

Vol van de romantiek, die uit deze folianten opstijgt en welke er van het oude kasteel met zijn have en bewoners uitgaat, nestelt zich in zijn hart een wilde droom, welke hem de verklaring zou geven van de buitensporige vriendelijkheid waarmee Monsieur de Vauvert hem tegemoet is getreden. De burchtheer heeft een kleindochtertje of een nientje uit te huwelijken en hij heeft den bruidegom zijner oude droomen in hem

opent, of gemeensch. ziel die b. Heerlijk. Werdt z. leven. B.

VAL

Het

Uit de v. duidelijk, eischt is.

a. Enkel de — het

naar-waar getuige

bovendien deskundig

b. Goede zoek nood

komt, van Wij bez.

Prof. Wat 26 Mei 193

richting v onderzoek

Zij is in schreven:

26 Mei j.l. in een int

Van Wa de Rechten

maakt en, denten mij

laat. Aan zoc

vast! In de e

soort van de volgend

hoe staat l zijn waarn

zijn sugge: Zijn dit

moet ook vooral op

mogelijke denz bij h

een bepaalt te frekken,

die behoef vloed. Zelf

neche pers dat ze het

heel de sb is op de

kregen, da genanalyseer

deskundige ringen leid

die stukket voorheeld

gevonden, I student har

ontwaakte in de slotk

grieten, ma onluuchtere

eenige vrou M. de Mauv

eenige toov Neen, nij

zelfs de lie En hier ral

De oude van een ui

schat gevor in al hare

lijden gelou blimeerde z

dat God de den Almacl

schouwing migheid no

liteit, waarc vorige week

Het is m. dogmatick.

trekken?) it maken tot e

dan voldoen lijkheid te

breking in c druppels, di

Die eene maakt, is oc

verderf en ginsel der w

Hoe zal d met de moc

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het antwoord uit den Hemel.

(La réponse du Seigneur.)

II.

Ik zou zoo willen voortgaan en u, mijn lezers, deze wonderbare ontmoeting vertellen in al z'n details, want er is er niet één, schilderachtig of emotioneel, of het treft doel, en is schier onmisbaar; maar de afmeting van deze bespreking zou de grenzen van een weekbladartikel te buiten gaan.

Nadat hij nog een poos gebleven is, onze jonge trekker, om zijn oogen te verzadigen aan het vreemde schouwspel van deze lijdendienst, wil hij eindelijk weggaan. Maar bij de ingang ziet hij juist dat een groote boerenwagen, met zwart laken bekleed, en getrokken door vier span prachtige roode ossen, de binnenplaats oprijdt. Vier rijzige boerenjongens sturen ze, zonder een schreeuw of keelgeluid te geven, alleen zwaaiend met de prikkel, de binnenplaats op, waar ze, met een prachtige manoeuvre, de wagen juist voor de deur doen stilsthouden.

— Dat is wat bizonders, een begrafenis met ossen, denkt de jonge man. Dat moet ik tot het eind toe zien.

En zoo voegt hij, in zijn marschtenue en z'n puntstok in de hand, zich bij de stoet van in 't zwart gekleede boeren en boerinnen. Maar bij het uitcéngaen na de teraardebestelling merkt hij